

ЕТНОЛОГІЯ

УДК 392.91(477.44):930.25(477.43)

DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2019-28-75-80>

Валентина Гребеньова

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
кандидат історичних наук, доцент (Україна)

Прізвищевий масив Гавришівської волості Вінницького повіту (на матеріалах Державного архіву Хмельницької області)

Анотація. В статті розглядається прізвищевий масив Гавришівської волості Вінницького повіту (на матеріалах Державного архіву Хмельницької обл.). До Гавришівської волості (станом на 1.01.1869 р.) Вінницького повіту входили села Гавришівка, Телепеньки, Хижинці, Щітки, Сокиринці, Великі Крушлинці, Малі Крушлинці, Тяжилів. Простежено формування місцевих прізвищ, зосереджено увагу на проблемі їх походження.

З'ясовано, що найбільшу групу становили прізвища, основою яких служили особові імена, здебільшого з християнського календаря, де найбільше імен грецького, давньоєврейського та латинського походження, зокрема траплялися прізвища, в основі яких чоловічі імена німецького походження; а також прізвища, утворені за професією та прізвища утворені за родом занять (професією).

Ключові слова: прізвище, прізвищевий масив, антропонім, Гавришівська волость.

У системі власних іменувань людей, що складалася протягом тривалого періоду, прізвища є наймолодшим класом власних особових назв. Вони виникали у мові народу в різні періоди й мали безпосередній зв'язок з його культурою, побутом, історією [12]. Це важлива родова спадкова назва особи, без яких вже протягом кількох століть не обходиться жодна людина. Його поява зумовлена потребами розвитку суспільства.

Прізвища виникли й офіційно закріпились як естафета роду, яка передається від покоління до покоління і зберігає в собі інформацію для нащадків [23, с. 5].

Історіографія дослідження української антропонімії нараховує велику кількість наукових праць, популярних книг, статей написаних з XIX ст. і до сучасності.

Дослідженню окремих питань антропонімії приділяли увагу українські етнографи та історики в другій половині XIX – початку XX ст. Зокрема: А. Степанович [17], М. Сумцов [18], В. Ястребов [25], І. Франко [22].

У XX ст. вагомий внесок у дослідження української антропонімії зробили Л. Гумецька [4], А. Залеський [10], Ю. Редько [16], М. Худаш [23], І. Фаріон [21], І. Єфименко [9], П. Чучка [24] та інші відомі мовознавці.

В українській історіографії ця проблема знайшла наукове висвітлення в дослідженнях істориків та етнологів сучасності. Зокрема, Ю. Волошина [2], Ю. Легуна [13], Т.Пірус [15], В. Гребеньової [3] тощо. Потрібно відзначити, що прізвищева система Гавришівської волості Вінницького повіту Подільської губернії досі не була предметом сукупного наукового вивчення та є актуальною.

Кількість повітів у Подільській губернії була визначена царським указом 19.07.1804 р. і залишилася незмінною аж до революції. Межі ж повітів мінялися, змінювалися й їх центри, через що окремі населені пункти в різні часи входили до різних повітів. [14, с.18]. Указом від 24 лютого 1832 р. київський військовий губернатор був призначений також генерал-губернатором Поділля і Волині. З того часу Київська, Подільська і Волинська губернії, що складали за офіційним адміністративно-територіальним поділом Південно-Західний край, управлялись київським, подільським і волинським генерал-губернатором.

Після реформи 1861 р. введено адміністративно-територіальний поділ на волості. Їх правління були становими органами місцевого самоврядування для селян [14, с.19]. На 1863 р. у Подільській губернії нараховувалося 376 волостей, які об'єднувалися у 59 мирових дільниць (районів діяльності мирових посередників).

Метою нашого дослідження є спроба простежити формування місцевих прізвищ, зосередити увагу на проблемі їх походження на прикладі Гавришівської волості Вінницького повіту (станом на 1.01.1869 р.), до якої входили села Гавришівка, Телепеньки, Хижинці, Щітки, Сокиринці, Великі Крушлинці, Малі Крушлинці, Тяжилів. [14, с.33.].

Джерелом матеріалів для даної розвідки послугували записи сповідних книг восьми парафій, які зберігаються у Державному архіві Хмельницької області. Хронологія цих документів охоплює період 1833 року [5, арк.151-167, арк.178-187, арк.538-566.].

У досліджуваних сповідних розписах восьми парафій вдалося ідентифікувати 436 прізвищевих назв. Вони виконували важливу роль у ідентифікації мешканців волості. Адже у досліджуваний період за селянами вже були закріплені постійні родові прізвища. Науковець Юліан Редько, наголошував, що це ще сталося наприкінці XVIII – початку XIX ст.[16, с. 34].

Семантика українських прізвищ, як вважають науковці, «відбиває різні сторони й умови життя народу – заняття, сімейний стан, фізичні та психічні ознаки, соціально-класовий устрій суспільства, тваринний і рослинний світ тощо» [2]. Виходячи з цього, спробуємо проаналізувати виявлені прізвища за лексичними ознаками, взявши за основу класифікацію, запропоновану Ю.Редьком. Зокрема: 1. Прізвища, утворені від імен; 2. Прізвища, утворені від назви місця проживання чи походження; 3. Прізвища утворені від назви постійного місця заняття (професії); 4. Прізвища, утворені від індивідуальної ознаки (фізичні, психічні та інші властивості) їх першого носія прізвища [16, с.34].

З'ясовано, що найбільшу групу у Гавришівській волості становили прізвищеві назви, основою яких служили особові імена здебільшого з християнського календаря, де, як відомо найбільше імен грецького, давньоєврейського та латинського походження. Наприклад: Андрійчук від Андрій (гр.); Вакула, Вакулюк від Вукол (гр.); Власюк від Влас (гр.); Демчук від Дем'ян (гр.); Зінчук від Зіновій (Зінь) (гр.); Костин, Косчин від Костя (гр.); Луценко від Лука (гр.); Марчук від Марко (гр.); Миколюк, Миколючка від Микола (гр.); Мироненко від Мирон (гр.); Нечипорук від Нечипор (гр.); Олексюк, Олексючка від Олексій (гр.); Омельчук від Омелян (гр.); Онопенко, Остапенчиха від Онуфрій (гр.); Остапенко від Остап (народна форма імені Євстафій) (гр.); Панасючка від Панас (гр.); Петрук, Петручка, Петрунчак від Петро (гр.); Романиха, Романюк від Роман (гр. і лат.); Степанець, Степанюк від Степан (гр.); Тимчук, Томчинюк від Тимофій (гр.); Фещенко від Феодосій (гр.); Юрченко, Юрчак, Юрченчиха від Юрій (гр.); Гаврилюк, Гаврилючка від Гаврило (д.-євр.); Данилович, Данілевич від Данило (Даніель) (д.-євр.); Ільченко від Ілля (д.-євр.); Хоменко від Хома (д.-євр.); Юзовин, Юзтеш від Йосиф (Йосип) (д.-євр.); Антоничук від Антон (лат.); Герман – запозичено з нім. (лат.); Климентієв, Климець, Климецький від Клим (лат.); Лаврик від Лаврін (лат.); Мартинюк від Мартин (лат.); Павлусенко від Павло (лат.); Терещенко, Терещук, Терещука від Терентій (лат.).

Деякі імена ставали основою для кількох прізвищ, як-от Василь (гр.) – Василенко, Василенчиха, Васильця, Васильчишин; Іван (д.-євр.) – Іванченко, Іванчиха, Янишен, Янкова, Янковський [16, с. 35-36]; Сава (д.-євр.) – Савчук, Савчучка, Савулка, Саволючка; Семен (д.-євр.) – Семенюк, Семенець, Семененко, Семененчиха тощо.

В с.Телепеньки та с. Гавришівка траплялися прізвища, в основі яких чоловічі імена німецького походження. Наприклад: Людвичко від Людвиг, Кунудиха від Кун [24, с. 313] та Герман від Герман [2, с. 499].

У формуванні зафіксованих прізвищ значну роль відіграли чоловічі особові імена, а не жіночі. Ю. Блажчук пояснює це тим, «що на території України іменування жінки служило засобом ідентифікації особи лише в окремих випадках» [1, с. 15]. Нащадки, як правило, дістали прізвище (згодом прізвище) від імені батька або діда і тільки в окремих випадках, коли батько був невідомий або давно помер чи виїхав і весь тягар утримання сім'ї та виховання дітей несла мати, діти діставали прізвища від її імені [16, с.35].

У Гавришівській волості від жіночого імені виявилось лише 2 прізвища: Теклюк, Теклиха від Текля (гр.).

Наступними, майже рівними першій групі кількісно, були прізвища, які утворені за родом занять (професією) свого першого носія. Це були назви, які чітко відрізняли окрему особу від її оточення [16, с.37]. Зафіксовані прізвища у Гавришівській волості дають можливість уявити життя України цього періоду в таких аспектах: зокрема: 1. Військо (давні козацькі війська): Козак (прізвище перейшло на нащадків, зберігаючи пам'ять про невідомого предка-козака); 2. Економічне життя України: а) промисловість: Дехтяр (дьюготь випалювання з березової смоли) [7, с.154]; Мельник, Мельничук (власник млина, або той, хто працює у млині); Круподер (той, хто займається виробництвом крупів), Килимничка (майстер, що виробляє килими); б) ремесло: Бондар, Боднарець, Бондарка, Бондарчук (майстер, що виробляє діжки, бодні); Гончарук (майстер, що виготовляє посуд різні вироби з глини) [6, с.628]; Гут, Гутиха (пол. гута – домна, піч для виплавки металу чи скла; людина, що працює в гуті.); Коваль, Ковальчук (майстер, що виготовляє металеві предмети); Кравчук, Кравець, Кравчик (фахівець з пошиття одягу); Ткач (майстер, який виготовляє тканини на ткацькому верстаті); Швець, Шевчук, Шийчук (майстер, що шиє взуття, чоботар); Кожутник (той, хто шиє кожухи); в) торгівля: Крамар, Крамарка (торговці). Коломієць (добувач солі, торговець сіллю; дослідники вважають, що

поширення даного прізвища в Україні пояснюється саме з загальним найменуванням промислу, а не з назвою міста Коломия); г) організація праці: Гуменний (прикажчик, що організував роботу на току поміщика) [20, с.193]; Лановий (наглядач за польовими роботами) [8, с.189], Пастушенко (пастух), Кухар (робітник, що готує їжу), Лісовий (лісник, мешканець лісу та лісовий сторож) [8, с.265]; д) сільське господарство: Коноплицький (місце де росли коноплі); е) церковне життя: церковнослужителі різного рангу представлені в таких прізвищах, як Гуменюк (ігуменя), Паламарчук, Церковник, Церковничка тощо.

Прізвища, мотивовані назвами професій (занять), несуть цінну інформацію про суспільно-політичне та економічне життя дослідженої території. Вони легко передавалися нащадкам і ставали спадковими, бо і сама професія дуже часто переходила з покоління в покоління.

Третю групу становили прізвищеві назви, що походили від індивідуальних ознак перших носіїв. Частина цих ознак були зовнішніми, фізичними: колір волосся, зачіска, особливості зросту, будови та частин тіла, ходи тощо. Наприклад: Білий, Більвус, Білевич, Білостецький, Косий, Кривий, Кучерук, Носальський, Чорний, Рудій, Руденький, Рудичка, Човган. Лексеми, які використовувалися для вказівки на зовнішні чи внутрішні особливості людини, належать до найдавніших часів, коли вони були надзвичайно різноманітними як у семантичному, так і словотвірному плані [11, с.201].

Прізвище могло також вказувати й на фізичні ознаки, вдачу, характер, поведінку, уподобання. Таке походження мали прізвища: Баламут, Бевз (бовдур), Бевзючка, Галайдиха (запальна людина, крикун), Мудричка, Крищук, Лихій, Метушинський, Милик, Миличук, Мирчук, Малоумен, Слабоувжин тощо.

Найменшу групу у Гавришівській волості складають прізвища, що походять від назви місцевості або національності. Такими є: Бойко (місцева назва українців, що живуть у Підкарпатті, тобто «горянин» - житель низовини Бойківщини, який на думку Л. Чопея, походить від надмірного вживання частки і сполучника бо; поширення даного прізвища в Україні пояснюється й від імені Бойко, яке співвідносне з іменами Боян, Боя, Бойо. У Карпатах ім'я Бойко засвідчується з XVI ст., а з XVII фіксується й як прізвище) [24, с.78], Мазурка, Мазурчак, Мазуричка, Мазурик (так називали населення Мазовша в Польщі, поляків Надсяння, а часом і покатоличених українців), Подолян (житель Поділля), Поліщук (вихідці з Полісся), Полянський (Великий і численний рід, один із родів полянського племені, до якого належав Ант, споконвіку жив над Дніпром) [20, с.108], Вінницький (мешканець Вінниці).

У Гавришівській волості зустрічаються прізвища, які не входять до основних чотирьох лексичних груп. Це прізвища, що відзеркалюють фауну України й світу та флори. Зокрема найменування, утворені від назв тварин: Баран, Вовчук, Коровак, Коровачка, Котиха, Кугут, Лисак; птахів: Боцюнець (чорногуз) [24, с.86], Воронюк, Воронючка, Горобець, Гусак, Зубир, Котик, Котичка, Орел, Сичиха, Сорока; рослин: Березнюк, Березовський, Лопушник, Лопушен, Лопушенючка, Марунчак (маруна - рослина) Хмель, Назви тварин, птахів, рослин, що фіксуються в аналізованих прізвищах, у переважній більшості загальнонародні й добре відомі.

Є група прізвищ, що відображає природні явища: Мороз, Заверюха, Громовенко, Громовський, Громовенчиха; назви страв і продуктів споживання: Кисіль, Кисилюк, Киселичка, Ковбасюк; хімічних елементів: Галій; особливості розташування житла, садиби: Загороднюк, Загороднючка, Заболоцький.

Отже, для власної ідентифікації жителі Гавришівської волості використовували прізвища. Найбільшу групи серед них становили прізвищеві назви, в основі яких лежали особові чоловічі імена здебільшого з християнського календаря (зафіксовано прізвища від чоловічих імен німецького походження) та за родом занять (професією).

Дослідження прізвищевої системи окремого регіону актуальне та важливе, адже прізвища містять інформацію не лише про його теперішнього носія, але фактично віддзеркалюють історію всього роду. Крім того, саме прізвища відбивають різні історичні процеси, що мали місце на даній території, особливості побуту, матеріальної і духовної культури, оточуючої природи, демографічні процеси, зв'язки з іншими народами.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Блажчук Ю. І. Антропонімія Уманщини XVII – початку XXI ст. : автореф. канд. філолог. наук : 10.02.01. Київ, 2008. 22 с.
2. Волошин Ю. Полтавська антропоніміка. Які імена та прізвища носили полтавці в другій пол. XVIII ст. [Електронний ресурс] // Україна модерна. 2015. № 22. Режим доступу: <http://uamoderna.com/md/voloshyn-antropnimika>.
3. Гребеньова В.О. Прізвищевий масив Сосонської волості Вінницького повіту (на матеріалах Державного архіву Хмельницької області) // Наукові записки Вінницького державного

- педагогічного університету ім. М.Коцюбинського : збірник наукових праць. Вінниця, 2017. Вип. 25. С. 228-232.
4. Гумецька Л. Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV-XV ст. Київ: Вид-во АН УРСР, 1958. 298 с.
 5. Державний архів Хмельницької області, Ф.315. Оп.1. Спр.7391. 1330 арк.
 6. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; редкол. О. С. Мельничук та ін. Київ: Наукова думка, 1982. Т.1: А – Г / укл. Р.В.Болдирев. 1982. 632 с.
 7. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; редкол. О. С. Мельничук та ін. Київ: Наукова думка, 1985. Т.2: Д – Копці / укл. Н.С.Родзевич. 1985. 572 с.
 8. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. О. С. Мельничук та ін. Київ: Наукова думка, 1983. Т.3: Кора – М / укл. Р.В.Болдирев. 1989. 552 с.
 9. Сфименко І. В. Українські прізвищеві назви XVI ст. Київ: Наукова думка, 2003. 167 с.
 10. Залеський А.М. Спостереження над українськими прізвищами XVII ст. (на матеріалі с.Перегінське) // Дослідження і матеріали української мови. – Київ, 1964. Т.6. С. 133-145.
 11. Керста Р.Й. Антропоніми – основа вивчення лексики, що характеризує особисті властивості людини // З історії української лексикології. Київ: Наукова думка, 1980. С 200-213.
 12. Корнієнко І. Від прізвищ до прізвищ [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm33_02.
 13. Легун Ю. В. Формування і видозміни масиву прізвищевих назв сіл Митинецької сільської ради // Легенди з-під сивого Бужка: природа, археологія, історія, етнографія та фольклор сіл Митинці, Хотьківці, Вереміївка і Заруддя Красилівського району на Хмельниччині. Київ: Майстерня книги, 2010. С.159-162.
 14. Петренко О. Історія адміністративно-територіального устрою Вінниччини від найдавніших часів до сучасності. Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2008. 56 с.
 15. Пірус Т. П. Прізвищевий масив мешканців містечка Рахни Лісові Ямпільського повіту Подільської губернії початку XIX ст. (на матеріалах Державного архіву Вінницької області) // Вісник інституту історії, етнології і права: збірник наукових праць. Вінниця, 2016. Вип. 14. С. 111-114.
 16. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ. Київ: Радянська школа, 1968. 216 с.
 17. Степанович А. Заметки о происхождении малорусских фамилий // Филологические записки. Воронеж, 1882. Вып. VI. С. 1-7.
 18. Сумцов М. Малорусские фамильные прозвания // Киевская старина. 1885. №2. С. 215-228.
 19. Сучасний словник української мови в 11 т. Київ: Наукова думка, 1970-1980. Т.2 Г-Ж. / укл. І.Білодід. К.1971. 556 с.
 20. Сучасний словник української мови в 11 т. Київ: Наукова думка, 1970-1980. Т.7 По-Пр. / укл. І.Білодід. К.1976. 723 с.
 21. Фаріон І.Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII –початку XIX століття (з етимологічним словником). Львів: Літопис, 2001. 371 с.
 22. Франко І.Я. Причинки до української ономастики // Франко І.Я. Зібрання творів : у 50 т. Київ: Наукова думка, 1982. Т. 36 : Літературно-критичні праці. С. 391-424.
 23. Худаш М. Л. З історії української антропонімії. Київ: Наукова думка, 1977. 236 с.
 24. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців : Історико-етимологічний словник. Львів : Світ, 2005. 704 с.
 25. Ястребов В. Малорусские прозвания Херсонской губернии // Этнографическое обозрение. 1893. 113 с.

Валентина Гребенева

Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского,
кандидат исторических наук, доцент (Украина)

**Фамильный массив Гавришовской волости Винницкого уезда
(на материалах Государственного архива Хмельницкой области)**

Аннотація. В статті розглядається *фамильний массив Гавришовской волости Винницкого уезда (на материалах Государственного архива Хмельницкой обл.). К Гаеришовской волости (по состоянию на 1.01.1869 г.) Винницкого уезда входили села*

Гаєришівка, Телепенки, Хиженці, Щитки, Сокиринці, Большие Крушлинці, Малые Крушлинці, Тяжиров.

Просліджено формування місних родин, зосереджено увагу на проблемі їх походження. Установлено, що найбільшу групу склали родини, основою яких були особисті імена, в основному з християнського календаря, де імена грецького, давньоєврейського і латинського походження, в частині зустрічались родини, в основі яких чоловічі імена німецького походження; і родини утворені за родом занять (професії).

Ключові слова: родинна, родинний масив, антропонім, Гаєришівська волость.

ABSTRACT

Valentyna Hrebenova

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
PhD (History), Associate Professor (Ukraine)

The abundance of surnames of Havryshivka Volost in Vinnytsia District (based on the materials of the State Archives of Khmelnytskyi Region)

The article deals with the abundance of surnames of Havryshivka Volost in Vinnytsia District (based on the materials of the State Archives of Khmelnytskyi Region). The author emphasizes that of Havryshivka Volost in Vinnitsa Region (as of January 1, 1869) consisted of villages such as Havryshivka, Telepenky, Khyzhyntsi, Shchitky, Sokyryntsi, Velyki Krushlyntsi, Mali Krushlyntsi, Tiazhyliv. The formation of local surnames has been traced. The author focuses on the problem of their origin.

The sources of this study were the archival materials recorded in the confessional books of the eight parishes which are kept in the State Archives of the Khmelnytskyi Region. The chronology of these documents covers the period 1833.

It was able to identify 436 surnames in the confessional books of the eight parishes. They played an important role in identifying the residents of the parish. Since, in the study period, the peasants already have fixed permanent family names.

The identified surnames have been analyzed on lexical grounds based on the classification of Yu.K. Redko. It was found that the largest group was made up of surnames, which were the basis of personal names; mostly they originated from the Christian calendar such as the names of Greek, Hebrew and Latin origin, in particular, there were surnames based on male names of German origin. Moreover, there were the surnames formed by occupation.

Surnames derived from the individual characteristics of the first carriers were sufficiently common. Some of these features were external, physical: hair color, hairstyle, peculiarities of height, structure and body parts, manner of walking, etc. The smallest group was made up of the surnames originating from the name of the local district or nationality.

In the Havryshivka Volost, there were the surnames that were not included in the main four lexical groups. These surnames reflected the fauna of Ukraine and the world as well as the flora; the natural phenomena; the names of meals and food products; chemical elements; features of location of the dwelling.

Consequently, the surnames reflect the various historical processes that took place in this territory.

Key words: surname, abundance of surnames, anthroponym, Havryshivka Volost.

REFERENCES:

1. Blazhchuk Yu. I. Antroponimiiia Umanshchyny XVII – pochatku XXI st. : avtoref. kand. filoloh. nauk : 10.02.01. Kyiv, 2008. 22 s.
2. Voloshyn Yu. Poltavska antroponimika. Yaki imena ta pryzvyscha nosyly poltavtsi v druii pol. XVIII st. [Elektronnyi resurs] // Ukraina moderna. 2015. № 22. Rezhym dostupu: <http://uamoderna.com/md/voloshyn-antroponimika>.
3. Hrebenova V.O. Pryzvyshevyi masyv Sosonskoi volosti Vinnytskoho povitu (na materialakh Derzhavnogo arkhivu Khmelnytskoi oblasti) // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu im. M.Kotsiubynskoho : zbirnyk naukovykh prats. Vinnytsia, 2017. Vyp. 25. S. 228-232.
4. Humetska L. L. Narys slovtvorchoi systemy ukrainskoi aktovoi movy XIV-XV st. Kyiv: Vyd-vo AN URSR, 1958. 298 s.
5. Derzhavnyi arkhiv Khmelnytskoi oblasti, F.315. Op.1. Spr.7391. 1330 ark.

Наукові записки ВДПУ ім. М.М. Коцюбинського

6. Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy: V 7 t. / AN URSS In-t movoznavstva im. O. O. Potebni; redkol. O. S. Melnychuk ta in. Kyiv: Naukova dumka, 1982. T.1: A – H / ukl. R.V.Boldyriev. 1982. 632 s.
7. Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy: V 7 t. / AN URSS In-t movoznavstva im. O. O. Potebni; redkol. O. S. Melnychuk ta in. Kyiv: Naukova dumka, 1985. T.2: D – Koptsi / ukl. N.S.Rodzevych. 1985. 572 s.
8. Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy: V 7 t. / AN URSS In-t movoznavstva im. O. O. Potebni; Redkol. O. S. Melnychuk ta in. Kyiv: Naukova dumka, 1983. T.3: Kora – M / ukl. R.V.Boldyriev. 1989. 552 s.
9. Iefymenko I. V. Ukrainski prizvyshchevi nazvy XVI st. Kyiv: Naukova dumka, 2003. 167 s.
10. Zaleskyi A.M. Sposterezhennia nad ukrainskymy prizvyshchamy XVII st. (na materialakh s.Perehinske) // Doslidzhennia i materialy ukrainskoi movy. Kyiv, 1964. T.6. S. 133-145.
11. Kersta R.I. Antroponimy – osnova vyvchennia leksyky, shcho kharakteryzuie osobysti vlastyvoli liudyny // Z istorii ukrainskoi leksykologii. Kyiv: Naukova dumka, 1980. S 200-213.
12. Korniienko I. Vid prizvysk do prizvyshch [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu do statti: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm33_02.
13. Lehun Yu. V. Formuvannia i vydozminy masyv prizvyshchevykh nazv sil Mytynetskoi silskoi rady // Lehendy z-pid syvoho Buzhka: pryroda, arkhelohiia, istoriia, etnohrafiiia ta folklor sil Mytyntsi, Khotkivtsi, Veremiivka i Zaruddia Krasylivskoho raionu na Khmelnychchyni. Kyiv: Maisternia knyhy, 2010. S.159-162.
14. Petrenko O. Istoriia administratyvno-terytorialnoho ustroiu Vinnychchyny vid naidavnishykh chasiv do suchasnosti. Vinnytsia: PP «Edelweis i K», 2008. 56 s.
15. Pirus T. P. Prizvyshchevi masyv meshkantsiv mistechka Rakhny Lisovi Yampilskoho povitu Podilskoi hubernii pochatku XIX st. (na materialakh Derzhavnogo arkhivu Vinnytskoi oblasti) // Visnyk instytutu istorii, etnologii i prava: zbirnyk naukovykh prats. Vinnytsia, 2016. Vyp. 14. S. 111-114.
16. Redko Yu. K. Dovidnyk ukrainskykh prizvyshch. Kyiv: Radianska shkola, 1968. 216 s.
17. Stepanovych A. Zаметky o proyskhozhdenii malorusskykh famylyi // Fylohicheskyye zapysky. Voronezh, 1882. Выр. VI. S. 1-7.
18. Sumtsov M. Malorusskye famylynye prozvanyia // Kyevskaia starina. 1885. №2. S. 215-228.
19. Suchasnyi slovnyk ukrainskoi movy v 11 t. Kyiv: Naukova dumka, 1970-1980. T.2 H-Zh. / ukl. I.Bilodid. K.1971. 556 s.
20. Suchasnyi slovnyk ukrainskoi movy v 11 t. Kyiv: Naukova dumka, 1970-1980. T.7 Po-Pr. / ukl. I.Bilodid. K.1976. 723 s.
21. Farion I.D. Ukrainski prizvyshchevi nazvy Prykarpatskoi Lvivshchyny naprykintsi KhVIII –pochatku KhIX stolittia (z etymolohichnym slovnykom). Lviv: Litopys, 2001. 371 s.
22. Franko I.Ia. Prychynky do ukrainskoi onomastyky // Franko I.Ia. Zibrannia tvoriv: u 50 t. Kyiv: Naukova dumka, 1982. T. 36 : Literaturno-krytychni pratsi. S. 391-424.
23. Khudash M. L. Z istorii ukrainskoi antroponimii. Kyiv: Naukova dumka, 1977. 236 s.
24. Chuchka P. P. Prizvyshcha zakarpatskykh ukrainsiv : Istoryko-etymolohichnyi slovnyk. Lviv: Svit, 2005. 704 s.
25. Iastrebov V. Malorusskye prozvyscha Khersonskoi hubernyy // Etnohrafycheskoe obozrevanye.1893. 113 s.

Статтю подано до редколегії 21.03.2019 р.